

Onder de kerstboom

Met Sinterklaas alweer terug naar Spanje, komt niet alleen het einde van een roerig jaar in zicht maar ook van een decade. En wat voor een decade! Saai is het niet geweest. En voordat plaatsgenomen kan worden onder de kerstboom om alles eens op een rijtje te zetten, buigen de wereldleiders zich met hun zeer omvangrijke gevolg in Kopenhagen nog over het klimaat. Het feit dat Obama toch naar de slotdag komt en niet slechts aanwezig is bij de aftrap heeft de hoop op een

Door
Coby van der
Linde

of andere betekenisvolle verklaring toch weer enigszins doen stijgen, na maanden van neerwaarts bijgestelde verwachtingen. Maar toegegeven, Obama ging naar China en wist ook daar te vertrekken zonder noemenswaardige resultaten. Hopelijk verlaat Obama Europa met meer dan alleen een Nobelprijs voor de hoop. Er is momenteel een partijtje armpje drukken aan de gang op het gebied van de monetaire verhoudingen, handel, energie en klimaat, waarvan de uitkomst van groot belang is voor de politieke en economische krachtsverhoudingen in de komende decade. Komt er een nieuw raamwerk voor internationale samenwerking of blijven de nationale belangen de boventoon voeren?

De afgelopen decade begon zo hoopvol en borduurde lustig voort

op de wonderen van de globaliseringsbelofte van de jaren '90. Er was een heuse millenniumagenda die miljoenen mensen, die tot dan toe verstoken waren geweest van elektriciteit, aan moest sluiten op het net. Uiteindelijk sloot niet de millenniumagenda deze decade de meeste armen aan op het net, maar de communistische partij van China. We begonnen de decade ook met spotgoedkope energie. OPEC had in 1999 de grootste mogelijke moeite gehad om de gelederen te sluiten en de productie te beperken, zodat enig herstel van de olieprijs boven 15 dollar per vat mogelijk was. De goedkope energie was tevens het levende bewijs van succesvolle marktliberalisering en het uitrollen van nieuwe businessmodellen en was natuurlijk niet het resultaat van de economische crisis in de voormalige Sovjet-Unie en landen getroffen door de Aziatische financiële crisis. Enron was aan het begin van deze decade nog het lichtend voorbeeld van postmodern ondernemen.

'Noughties'

Pas in 2001 kwam aan de wereld van de dulle jaren '90 een einde en ving de 'noughties' echt aan met het Enron-schandaal. In augustus 2001 stuurde een verontruste werkneemster een brief over de zakenpraktijk van het bedrijf, waarna het hele concern snel in elkaar klapte. Er zouden nog vele postmoderne iconen volgen. De aanslagen van 11 september 2001 zetten kort daarop de internationale verhoudingen op scherp. De oorlog in Irak en Afghanistan en de onrust in de buurlanden zijn nog steeds getuigen van deze geopolitieke omslag. In de tweede helft van

de 'noughties' werd energie eindelijk minder goedkoop als gevolg van uitgestelde investeringen in de jaren '90, politiek ingesloten productiecapaciteit en de toenemende vraag, vooral in Azië. China ontpopte zich als fabriek van de wereld en bouwde per jaar de complete elektriciteitscapaciteit van het Verenigd Koninkrijk om aan de vraag naar elektriciteit te kunnen voldoen. Al in 2007 passeerde China de VS als grootste uitstoter van CO₂. In alle waardeketens van energie ontstonden tekorten en alle prijzen stegen rap. In de kreukelzone van de EU en Rusland ontstonden bovendien grote risico's in het transport van gas. Energietransitie ging niet alleen meer over schoon, maar ook over veilig.

Voortijdig

Uiteindelijk kwam de decade, pas in 2001 echt begonnen, al vroeg ten einde. In het najaar van 2008 bleken de Amerikaanse bancaire problemen wereldomvattend en volgde een scherpe economische neergang. Verschillende zakelijke imperia legden spectaculair het loodje. Op de valreep van deze decade, bleek Dubai World een treffende gelijkenis van Enron, maar dan in cement en stenen. Sinds de crisis trekt China nog intensiever met goedgevulde geldzakken de wereld rond om de positie in de energie- en grondstoffenwereld te versterken. Er nestelt zich een gedachte, dat het nationale perspectief van deze investeerders een inkrimping van de vrije energiestromen kan impliceren als China de enige bestemming wordt. Twijfel over het heersende politieke en economische model verlamt de richting van het herstel.

Energie en klimaat zijn een zaak van geografie en economie en daarmee een zaak van geopolitieke importantie. Degene die het best weet om te gaan met de nieuwe beperkingen en mogelijkheden zal de relatieve macht het best weten te benutten en de regels van het spel kunnen bepalen. Het is lang niet zeker dat de OESO-landen, die zo lang de regels van het internationale spel hebben bepaald, zich als dominante macht kunnen handhaven. Het gat tussen nationale belangen en goed internationaal rentmeesterschap wordt er niet kleiner op. Indien de samenwerking op internationaal economisch gebied (monetair, energie en klimaat), zoals te vreezen is, niet goed van de grond komt, kan niet worden uitgesloten dat handelspolitiek weer een grotere rol gaat spelen. Het is om die reden dat de onderhandelingen in Kopenhagen zo belangrijk zijn: niet alleen om het klimaat, maar vooral ook om de toekomstige samenwerking tussen de verschillende belangrijke spelers van de grond kan komen. Ontwikkelen we richting een samen- of een tegenwerkende wereld? Zonder nu te weten welke verrassing nog uit de Kopenhagense hoed getoverd kan worden, vrees ik dat de komende decade vooral veel ingewikkeld getouwtrek zal inhouden, omdat niet alleen de regels veranderen, maar ook het spel. Dit jaar gaan we onder de kerstboom als vingeroefening voor de nieuwe decade toch maar weer eens Risken. ■

Coby van der Linde is hoofd van het *Clingendael International Energy Programme*, hoogleraar *Geopolitiek en Energiemanagement* aan de *Rijksuniversiteit Groningen* en lid van de *Algemene Energieraad*.